آموزش نی‌انبان

محسن شریفیان

با همکاری

بابک شهرکی

مؤسسه‌ی فرهنگی ـ هنری ماهور

تهران ۱۳۹۶

فهرست مطالب

پیش‌گفتار ۹

بخش اول: خاستگاه و تاریخ نی‌انبان

نی‌انبان، احساس و میراث مشترک مردمان حاشیه‌ی خلیج فارس ۱۱
انواع نی‌انبان در جهان ۱۳
تصاویر انواع نی‌انبان ۱۴
نگاهی به تاریخچه‌ی نی‌انبان ۲۱
نیِ جُفتی ۲۱
نیَ‌انبان ۲۱
نی‌انبان در منابع فارسی ۲۳
نی‌انبان در ادبیات فارسی ۲۴
نی‌انبان در بوشهر ۲۵

بخش دوم: اجزای نی‌انبان و طرز ساخت آن

نی ۲۹
پیکَک ۲۹
دسته ۳۰
انبان ۳۱

بخش سوم: کوک

کوک‌های نی‌انبان ۳۳
کوک کردن ساز ۳۳

بخش چهارم: نگهداری ساز و بهداشت نوازنده

نگهداری ساز ۳۵
بهداشت نوازنده ۳۵

بخش پنجم: نی‌انبان‌نوازی در بوشهر

فرم‌های مختلف نواختن نی‌انبان در بوشهر ۳۹
چوپی بوشهری ۳۹

شِکی ۴۰
بندری ۴۰
چوپی چاردسمال (چهاردستمال) ۴۰
مولودی ۴۰
بخش ششم: نگاهی به تئوری موسیقی ۴۳
بخش هفتم: نواختن نی‌انبان
نت‌های نی‌انبان ۵۳
الفبای نواختن نی‌انبان ۵۴
طرز انگشت‌گذاری ۵۵
تمرین با نی تکی ۵۵
تمرین با نیَ‌انبان ۵۶
بخش هشتم: تمرین‌ها
نکات مهم در تمرین‌ها ۶۱
توضیح درس‌ها ۶۲
درس یک تا بیست‌وسه ($\frac{۴}{۴}$) ۶۲
درس بیست‌وچهار تا سی‌وهفت ($\frac{۶}{۸}$) ۶۹
توضیح ملودی‌ها ۷۳
توضیحاتی در مورد ضبط قطعات ۷۴
بخش نهم: متن ترانه‌ها
۱. لیلا لیلا ۷۵
۲. هِله‌مالی ۷۶
۳. ربابَه ۷۶
۴. دلیجانی ۷۷
۵. حنابندان ۷۸
۶. یِلا یِلا ۷۹
۷. هِلهَ دان ۸۰
۸. جَومه‌ی وِیْلِ چاپی ۸۱
۹. دریا دریا ۸۲
۱۰. مو میرم به بندر ۸۳
۱۱. رقص قلعه ۸۴
۱۲. رقص خرمشهری ۸۴
۱۳. رقص بندری (۱) ۸۵
۱۴. رقص بندری (۲) ۸۵
۱۵. رقص تینا ۸۶
۱۶. رقص ناخدا ۸۶

۱۷. رقص موج ۸۷
۱۸. سردستِ یارم (چاردسمال) ۸۷
۱۹. شنیدم بهمنی (چوپی)..... ۸۹
منابع ۹۱

پیش‌گفتار

این کتاب، درآمد و آغازی برای آموزش نظام‌مند (سیستماتیک) نی‌انبان ایرانی است که پیش از این، همچون دیگر سازهای نواحی ایران و کشورهای شرقی به شیوه‌ی سنتی و سینه‌به‌سینه آموزش داده شده است. کوشیده‌ام با ارائه‌ی لوح فشرده‌ای که همراه کتاب است این امکان را فراهم کنم تا هنرجویان این ساز بتوانند با قواعد و اسلوب ساده، آسان و صحیح نواختن نی‌انبان را فرا بگیرند و در عین حال، ضمن کسب تجربه‌های مختلف در زمینه‌ی نوازندگی و آموزش نی‌انبان، تلاش کرده‌ام حتی‌الامکان به بررسی شیوه‌های مختلف آموزش نی‌انبان در دیگر کشورها نیز بپردازم و با بهره‌گیری از تجربیات آن‌ها، متد آموزشی خود را پی‌ریزی نمایم.

با وجود بهره‌گیری از همه‌ی تجربیاتم و همچنین دقتی که در تهیه‌ی این مجموعه‌ی آموزشی داشته‌ام می‌دانم محصول این تلاش خالی از نقصان نیست و برآنم تا با کمک استادان و هنرجویان گام‌های بعدی را برای تصحیح و بهبود متد آموزشی این ساز محکم‌تر بردارم. از این‌رو خاضعانه و مشتاقانه پذیرای انتقادها و پیشنهادهای استادان و صاحب‌نظران گرامی هستم.

با احترام فراوان، مراتب قدردانی خود را از عزیزانی که در تهیه‌ی این مجموعه همراهم بودند اعلام می‌دارم:

آوانویسی و مباحث تئوریک: بابک شهرکی، با همکاری سهیل سلیم‌زاده.

ضبط: استودیو پارت (بابک شهرکی).

گروه مترجمان: مسعود احمدی، عماد دباش‌زاده، مریم احمدی، مانا رستماتی و الهه غریب‌زاده.

مشاورین ساخت ساز: محمدرضا بیات و محمدرضا عبدلی.

طراحی تصویر سازها: ماکان صغیری و صهبا برنهاد.

نقاشی روی جلد: سعید محمدی.

عکاس: حسین حیدرپور.

بدون تردید، همفکری و مشاوره‌ی آقای سید محمد موسوی و همکارانشان در مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور، و نیز بابک نیک‌ذات، علی زارعی و سایر عزیزانی که در متن این کتاب از آنها یاد شده، برای تهیه و انتشار این کتاب، بسیار راهگشا و تأثیرگذار بوده است.

همکارم بابک شهرکی که در تهیه‌ی این مجموعه نقش اصلی را ایفا نموده است فارغ‌التحصیل دانشکده‌ی موسیقی، و ساز تخصصی‌اش ویلن است. دلیل انتخاب او برای همکاری در این مجموعه آشنایی کاملش با نی‌انبان و نیز آشنایی با اغلب نوازندگان مطرح این ساز بوده است. همکاری من و بابک با ضبط آلبوم «بندری» در سال ۱۳۸۱ در استودیوی او شروع شد و این همراهی همچنان برای

ضبط و تنظیم قطعات مختلف ادامه دارد. آلبوم «سیراف» (انتشارات سروش)، موسیقی فیلم‌های «اِ بی سی دی» (کارگردان محمد درمنش)، «پینوکیو، عامو سردار و رئیس‌علی» (کارگردان سیدرضا صافی)، «همسَنگار» و «تی‌کاف» (کارگردان احسان عبدی‌پور) از آثار مشترک من و اوست.

محسن شریفیان
آبان ۱۳۹۵